

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційна робота

на тему:

«НАУКОВИЙ ПРОЄКТ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ «УКРАЇНСЬКИЙ
ЖІНОЧИЙ КОСТЮМ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ У МОДЕРНОМУ СВІТІ»

Здобувача вищої освіти

першого освітнього рівня

(бакалавр)

спеціальності 027 «Музеєзнавство,
пам'яткознавство»

освітньої програми «Культурна
спадщина та пам'яткоохоронна
діяльність»

Різниченко Єлизавети Миколаївни

Науковий керівник: доктор істор.
наук, професор

Шандра Ірина Олександрівна

Рецензент: директор КЗ

«Красноградський краєзнавчий
музей ім. П. Д. Мартиновича»

Красноградської міської ради

Швець Наталія Валентинівна

Харківська державна академія культури

Факультет: Культурології та соціальних комунікацій

Кафедра: музейно-туристичної діяльності

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Напрямок підготовки: 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»
(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
А. ЩЕРБАНЬ

“ ___ ” _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

РІЗНИЧЕНКО ЄЛИЗАВЕТА МИКОЛАЇВНА

1. Тема роботи: **«Український жіночий костюм: збереження традицій у модерному світі»**

«The Ukrainian women`s costume: preservation of traditions in the modern world»

Керівник роботи – доктор історичних наук, професор Шандра Ірина Олександрівна

затверджений засіданням кафедри, протокол № _____ від _____ року

2. Строк подання студентом роботи – травень 2024 р.

3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ I. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА

1.1. Ідейний задум та наскрізна проблематика

1.2. Архітектурно-художнє рішення

1.3 Розширена тематична структура

РОЗДІЛ II. ВЕДЕННЯ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ

2.1. Методична розробка екскурсії

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

Історична довідка

Соціологічне дослідження

Топографія експозиції (виставки) план

Афіша екскурсії

Квиток на музейне свято

Планер

Стікерпак

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та затвердження теми дипломної роботи	вересень	
2.	Виявлення та вивчення літератури з теми дипломної роботи	жовтень-листопад	
3.	Написання тексту I розділу дипломної роботи	грудень	
4.	Написання тексту II розділу дипломної роботи	січень	
5.	Збір емпіричного матеріалу з теми дослідження, його опрацювання, опис	лютий-березень	
6.	Написання висновків, оформлення роботи, її передзахист на кафедрі	квітень-травень	
7.	Підготовка презентації та захист дипломної роботи	червень	

Студент

Різниченко Є.М.

Керівник роботи

Шандра І.О.

АНОТАЦІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу на здобуття ступеня «бакалавр»
студентки факультету культурології та соціальних комунікацій спеціальності
«Музеєзнавство, пам'яткознавство»

На тему: **«Український жіночий костюм: збереження традицій у
модерному світі»**

Різниченко Єлизавети Миколаївни

Робота викладена на 70 сторінках, що включає 2 розділи та 63 джерел з переліку використаної літератури. Мета роботи: створення проекту музейної виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі», який би відповідав сучасним тенденціям музейного проектування.

Завдання:

- сформулювати генеральну ідею музейного проекту-виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»;
- визначити «наскрізну» проблематику та розробити архітектурно-художнє рішення музейного проекту;
- підготувати екскурсійний текст «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України»;

Перший розділ зосереджений на вивченні становлення українського жіночого костюму у контексті світової культури. Другий розділ присвячено створенню унікальної методичної екскурсії з описовою частиною її реалізації.

Висновок: Збереження та просування національних традицій жіночого одягу в сучасному світі не тільки актуальне, але й сприяє утвердженню культурної ідентичності та відображає національну самобутність.

Ключові слова: традиційне вбрання, національна ідентичність, орнамент, вишивка, мистецтво.

ABSTRACT

for the final qualifying work for the degree of «bachelor»
students of the Faculty of Cultural Studies and Social Communications,
specialty «Museum Studies, Monument Studies»

on the topic: **«The Ukrainian women`s costume: preservation of
traditions in the modern world»**

Riznychenko Elyzaveta Mykolaiivna

The thesis consists of 70 pages, including 2 chapters and 63 sources from the list of references. The purpose of the work: creating a project for the museum exhibition " The Ukrainian women`s costume: preservation of traditions in the modern world " that would meet the current trends in museum design.

Tasks:

- the author to formulate the general idea of the museum project-exhibition "The Ukrainian women`s costume: preservation of traditions in the modern world";
- to identify "cross-cutting" issues and develop an architectural and artistic solution for the museum project;
- prepare the text of the excursion "Local Color and Elegance: Ukrainian Women's Traditional Costumes of Western Ukraine";

The first chapter is focuses on the study of the formation of Ukrainian women's costume in the context of world culture. The second chapter is devoted to the creation of a unique methodological excursion with a descriptive part of its realization.

Conclusion: Preserving and promoting national traditions of women's clothing in the modern world is not only relevant, but also contributes to the establishment of cultural identity and reflects national identity.

Key words: folk costume, national identity, embroidery, ornament, art.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ I. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА.....	13
1.1. Ідейний задум та наскрізна проблематика.....	13
1.2. Архітектурно-художнє рішення.....	14
1.3 Розширена тематична структура.....	15
РОЗДІЛ II. ВЕДЕННЯ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ.....	27
2.1. Методична розробка екскурсії.....	27
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	40
ДОДАТКИ.....	46
Історична довідка.....	46
Соціологічне дослідження.....	54
Топографія експозиції (виставки) план.....	65
Афіша екскурсії.....	66
Квиток на музейне свято.....	67
Планер.....	68
Стікерпак.....	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одяг будь-якої країни чи етнічної групи є дуже складним витвором мистецтва, як за формою, так і за змістом, що змінює свої принципи побудови кожний історичний період. Кожна епоха вносить свій внесок у формування одягу, який характеризує людину й визначає її стать, вік, національність, соціальний статус, культурний рівень та естетичні смаки.

Український жіночий костюм є національною культурною спадщиною та відіграє важливу роль у формуванні ідентичності суспільства. Жіноче традиційне вбрання є частиною цієї спадщини і відображає історію, релігійні вірування та соціокультурні практики.

Актуальність даної теми полягає у тому, аби за допомогою комунікацій та візуальних експозиційних засобів звернути увагу суспільства на витоки національної ідентичності. У такому контексті нагальним є питання дослідження та збереження традиційного жіночого костюму як національної культурної спадщини та розвитку етномотивів у сучасній українській моді.

Об'єктом дослідження є висвітлення музейними засобами стратегій збереження та відродження традиційного українського жіночого костюму.

Предметом дослідження є розробка цілісної музейної концепції на тему «Український жіночий костюм: збереження традицій у модерному світі».

Хронологічні межі роботи охоплюють XIX ст. – перша половина XX ст. – це час, коли формування національного жіночого костюму та прикрас набуло максимального піку розвитку. На початку XX століття удосконалюється вироблення текстилю і зміна ручної вишивки на машинну вишивку.

Іноді в дослідженні зачіпаються інші часові межі для більш повного розкриття даної теми.

Метою даної роботи є дослідження трансформації українського жіночого одягу, визначення методів і тактик збереження та відродження національних традицій у сучасному українському модному середовищі, створення проекту музейної виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі», який би відповідав сучасним тенденціям музейного проектування.

Досягнення цієї мети передбачає необхідність постановки і виконання наступних **завдань**:

- сформулювати генеральну ідею музейного проекту-виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»;
- визначити «наскрізну» проблематику»;
- розробити архітектурно-художнє рішення музейного проекту виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»;
- підготувати екскурсійний текст «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України» на базі виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»;

Ступінь наукової розробленості проблеми (джерела та історіографія).

Історичні джерела

Ступінь дослідженості проблеми. Для більш ґрунтовного дослідження виділених проблем автор залучив комплекс джерел.

Джерелами для вивчення історії українського вбрання слугують фотографії, картини та етнографічні нариси. На фотографіях та картинах відтворено українців різного соціального становища XIX – XX ст. : селяни, міщани, купецтво та дворянство.

Загальний аналіз процесів виникнення, становлення та трансформації української традиційної системи в цілому та всіх історико-етнографічних регіонів подано в декількох джерелах. Першою працею за часи незалежності стало перевидання «Звичаїв нашого народу: Етнографічний нарис»[2]

видатного українського етнографа О. Воропая. У розділі «Український національний одяг» він описав переважно матеріал, крій, оздоблення та складові частини українського національного костюма та традиції, пов'язані з ювелірним мистецтвом, проте автор коротко розглянув регіональні особливості та різновиди національного одягу.

Щодо традиційного одягу українського населення слід згадати чудовий альбом із фотографіями експонатів Харківського історичного музею, створений О. Косміною [33]. Здійснено науковий аналіз представлених зразків народного вбрання, викладено історико-естетичні основи розвитку костюма в праці Ю.Глоговського [17]. У основі цього видання – картини українського народного вбрання, взяті зі збірки акварелей львівського художника та архітектора кінця XVIII – початку XIX ст. – Ю.Глоговського.

Музеї завжди відігравали ключову роль у дослідженні українського традиційного та модерного жіночого одягу XIX - початку XX століття. Основні колекції збережені в етнографічних, історичних, культурологічних, мистецьких, народних та шкільних музеях.

Одним з найцінніших ресурсів є інтерактивний онлайн-каталог приватної етнографічної колекції під назвою "Відкрита скриня", де знаходяться старожитності, головною частиною з яких є український національний одяг. У колекції можна побачити окремі елементи традиційного одягу, комплекси вбрання різних регіонів України, головні убори та аксесуари.

Зокрема, Харківський історичний музей має велику колекцію одягу та фотоархів, яку значною мірою доповнюють фонди Національного музею історії України та Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» [7], Музею українського народного декоративного мистецтва[8], Приватного музею історичного костюма та стилю Вікторії Лисенко[1], Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й.Кобринського[10], а також Луганського, Дніпропетровського історичних та Полтавського, Львівського та Сумського краєзнавчих музеїв.

Глибоке вивчення та аналіз усіх перерахованих видів джерел дозволить дослідити історію українського костюма, висвітлити певні типи модерного жіночого одягу та конкретні комплекси національного костюму.

Історіографія

Аналіз сучасних масштабних досліджень українських етнографів, істориків і музеєзнавців, присвячених даному питанню, є безперечно актуальним завданням, яке сприятиме можливості орієнтуватися у значній кількості робіт, створених за останні роки. Історіографію ми поділяємо за видами літератури: монографії, статті. Історіографічну базу дослідження складають роботи історичного, музеєзнавчого, культурологічного характеру.

Монографії. Аналізу жіночого одягу присвячено досить велика кількість робіт. В деяких дослідженнях це питання розглянуто в контексті становлення національного костюму, як, наприклад, у працях З. Васиної [24], Т. Ніколаєвої [45], О. Косміної [34], М. Білан та Г. Стельмащук [21]. Важливою для даного дослідження є одна з перших робіт, присвячених українському костюму, в якій яскраво представлені питання, пов'язані з жіночим одягом, під даним кутом розглядається це питання у монографіях Ніколаєвої Т., де аналізується вбрання, вона також є автором праці «Український костюм: надія на ренесанс» [44]. У цій праці ґрунтовно досліджується історія виникнення, розвитку та сучасних змін українського традиційного строю різних соціальних верств населення України. Проте найважливішою частиною її праці є класифікація одягу XIX – початку XX ст. та аналіз складових матеріалів та визначення регіональних особливостей традиційного одягу.

У своєму науковому дослідженні Вербицька П.В. «Музейна комунікація і умовах викликів глобалізації»[26], обговорює важливість ролі музейної комунікації в умовах сучасного глобалізованого світу. Це призводить до виникнення нових підходів і форм взаємодії музеїв з громадськістю, сприяючи широкому застосуванню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, оновленню експозицій, розширенню послуг та

покращенню їх якостей. Досліджено можливості застосування комунікативних практик у сфері музеєзнавства та проектування, що дозволяє використовувати новаторські медіатехнології у музейній практиці.

Сьогодні музей є об'єктом вивчення багатьох наук. У сучасному культурологічно-мистецтвознавчому дискурсі значна увага приділяється соціокультурним аспектам функціонування музеїв. Так у праці Барановської Н. «Експозиційна робота у діяльності музею» [20] було досліджено суть та особливості організації виставкової діяльності як важливого аспекту роботи музею, концептуальні принципи музейної експозиції та її значення для вивчення та збереження історико-культурної спадщини, а також висвітлення прогресивного розвитку людства.

Статті. У статтях дослідників нашого століття – О. Лавренюк [39], М. Шевченка [63], А. Варивочник [23] – одним із головних питань дослідження одягу, як історичного явища, є його походження. У основі всіх концепцій, лежить уявлення про зовнішній вигляд одягу, пов'язане з мотивами моралі, магії, культу тощо. Дослідники також підкреслюють визначальну роль захисних функцій, які невіддільні від природно-географічного середовища, культурної, господарської та соціальної діяльності людини.

Також у статті В. Сушко [59] значну увагу приділено дослідженню характеру оздоблення традиційного строю. Адже декоративні матеріали, види, техніка виконання, розташування та композиційні конструкції допомагають зрозуміти соціально обумовлений характер естетичних уподобань людей, творчості, а також рівень матеріально-технічних можливостей населення, оригінальність, вміння поєднати красу та зручність. Вивчення різноманітних видів оздоблення — вишивки, аплікації не лише засвідчує високу майстерність народних майстрів, а й подекуди ставить питання про походження тих, чи інших культурних явищ, підкреслює етнокультурні зв'язки окремих груп населення.

Висвітлення даної теми у музейній діяльності

Серед музеїв та приватних колекцій велику частку експонатів складають комплекти українського жіночого національного вбрання. Хотілось би виділити виставку традиційного жіночого одягу з колекції Національного музею імені Тараса Шевченка «Під знаком Березині. Від традиції до бренду» ; виставку у Харківському обласному організаційно-методичному центрі культури і мистецтва «Родзинка українського стилю»; виставка присвячена взаємозв'язку української та західноєвропейської культур «Європа і Україна: діалог крізь віки» у Національному музеї історії України; виставка «Одяг, люди і мистецтво» у Косівському музеї народного мистецтва і побуту Гуцульщини. Особливу увагу привертають музейні експозиції присвячені традиційному жіночому одягу з усіх історико-етнографічних регіонів України, а саме: постійна виставка «Одяг» у Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара», колекція одягу дворян XIX-XX ст. у приватному музеї «Victoria Museum» у Києві та ін.

Особистий внесок автора даного експозиційного проекту полягає у розкритті та узагальненні основних рис українського національного та модерного жіночого одягу, його втілення в мистецтві, висвітлення його у колекціях музеїв України. Створено цілісний музейно-комунікаційний та експозиційний образ, що інтерпретує дану проблему на емоціональному художньо-образному рівні.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу 2 розділів, висновку, списку використаних джерел та літератури (63 найменування) Загальний обсяг роботи - 69 сторінок (основна частина – 33 стор.).

РОЗДІЛ І. РОЗШИРЕНА ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА

1.1. Ідейний задум та наскрізна проблематика

Ідейний задум експозиційного проекту «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі» за допомогою музейних засобів розкрити історію створення жіночого костюму на території України та передати специфіку його впливу на культуру та мистецтво.

Згідно існуючої класифікації, експозиція даного дипломного проекту є:

За профілем: історична.

За типом: класична.

За метою, завданням, призначенням: основна.

За тривалістю роботи : тимчасова.

За способом демонстрації: стаціонарна.

У експозиційному проекті були застосовані систематичний та тематичний методи. За принципом побудови: історико – етнографічна.

Коротка тематична структура експозиції має 2 розділи: «Український традиційний жіночий костюм», «Жіночий костюм як ознака соціалізації». Розділи мають теми. Для першого розділу це – «Схід України.», «Центральна Україна», «Західна Україна»; для другого – «Жіночий костюм українського дворянства», «Жіночий костюм українського селянства», «Жіночий костюм представниць міщанства».

«Наскрізна проблематика»

Наскрізна проблематика дослідження полягає в:

1. Збереження традицій виготовлення жіночого костюму як важливої складової національної ідентичності;
2. Вплив глобалізації на жіноче традиційне вбрання та втрата його унікальності;
3. Вплив народного костюму на соціальне становище жінок.

1.2. Архітектурно-художнє рішення

Архітектурно-художнє рішення музейного проекту передбачає: експозиція «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі» буде розташована в будинку Національного центру народної культури "Музей Івана Гончара". (див. Додаток №3).

Будівля в якій розташовується дана експозиція являє собою архітектурну споруду оснащену необхідними для демонстрації музейних експонатів обладнанням, зокрема присутня охоронна та протипожежна сигналізація, що забезпечують належне збереження експонатів.

Музейне обладнання призначене для даної експозиції представляють собою банери, манекени, закриті та відкриті вітрини, стенди.

Рішення щодо кольорів використане для створення повноти образу усієї експозиції. Стіни зали мають світло-сірий колір, стеля — білий, підлога — світле дерево. Музейне обладнання виконано в гамі. Вітрини кожного розділу виконані в своєму кольорі: розділ I – білий, розділ II – коричневий.

Таким чином, кольорова гама сприяє створенню спокійної та затишної атмосфери, щоб людина могла сконцентруватися на експонатах і їй нічого не відволікало, кольорова гама налаштовує на експозицію та естетичне задоволення від неї.

У залі експозиції використовується штучне освітлення. У приміщенні присутнє природне освітлення, але без попадання прямих сонячних променів. Світлове оснащення забезпечує сприйняття експонатів і не засвічує окремі предмети, щоб вони не забирали більше уваги.

Технічне оснащення передбачає наявність відео- та аудіо-апаратуру, наявний аудіо-супровід, специфічний до його тематики.

Зал експозиції прямокутної форми розділений за змістом на 2 блоки. Кожний розділ розкриває свою тему.

Екскурсовод буде одягнений у вишиванку та спідницю (брюки).

1.3. Розширена тематична структура:

«Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»

№	Найменування розділів, тем, підтем	Перелік експозиційних матеріалів	Розмір	Характер матеріалів, місце збереження	Примітка
1	Розділ 1. Український традиційний жіночий костюм	Текст. Український національний костюм є однією з основних складових національної матеріальної культури і тісно пов'язаний з усією її історією. З давніх часів одяг формувався і розвивався відповідно до історичних, соціально-економічних, культурних, побутових, географічних, кліматичних та інших умов.			Банер
2	Тема 1. Схід України.	Текст. Жіноче вбрання Східної України мав певні регіональні особливості, зумовлені близьким розташуванням з кордоном Російської імперії, про що свідчить оздоблення одягу.			Банер
3		Картина. «Галя». Невідомий художник, 1899р.	100x80	Холст: масло	Знаходиться на стіні, у білій рамці по центру.
4		Фото «Українки в Луганську»	30x40	Папір, друк	У коричневій рамці зправа від картини.
5		Фото «Катеринославська губернія»	30x40	Папір, друк.	У коричневій рамці зліва від портрету.
6		Речовий експонат. Частина тканини з вишивкою	50 см	Бавовна, червоні та чорні вовняні нитки	Скляна вітрина.
7		Комплекс. Реконструкція зовнішнього вигляду жінки Сходу України.			Усі речі розташовані на манекені. Манекен стоїть у центрі кімнати.
8		Речовий експонат. Сорочка вишита		Льон	Манекен. Сорочка вишита настилом і хрестиками

9		Речовий експонат. Плахта		Вовна	З елементами регіональної вишивки
10		Речовий експонат. Фартушок		Вовна	Манекен
11		Речовий експонат. Червоний пояс з китицями		Вовна	На експонаті пояс зав'язаний позаду.
12		Речовий експонат. Вишитий очіпок		Вовна	Прикрашений різнокольоровим и нитками
13		Речовий експонат. Юпка		Вовна	Вишитий рослинний орнамент
14		Речовий експонат. Червоні сап'янці		Шкіра	
15		Речовий експонат. Швейна машинка «Singer», 1913 рік		Залізо	Стоїть на столі, в кутку під стіною.
16		Речовий експонат. Креслення викрійки натільної сорочки	10x15	Папір	Під склом
17		Фото «Швачка в роботі»	40x40	Папір, друк	Знизу на банері
18	Тема 2. Центральна Україна	Текст. Найбільшої виразності в XIX ст. набуває жіночий національний костюм Центральної України. Цей регіон характеризується відносно швидкою зміною та співіснуванням різноманітних форм одягу на єдиній основі, які досягають тут високого розвитку.			Банер
19		Фото «Пані з Полтави в полтавському строї»	40x40	Папір, друк	У коричневій рамці зліва від картини
20		Картина «Портрет Єлизавети Михайлівни Дараган»	72x64	Холст, масло	Знаходиться посередині кімнати в коричневій рамці.
21		Малюнок «Дівчата з-під Канева» Казимір Пришиховський	16x13,6	Гравюра	У коричневій рамці з права від картини.
22		Речовий експонат. Реклама кустарного складу Полтавського земства	Лист A4	Папір	Скляна вітрина.

23		Текст. «Головна сих днів новина – виставка українських народніх виробів (етнографічно-«кустарна»). Се щось надзвичайне вийшло! 6 зал! І Все тільки українські речі та які гарні! Виставка чудова просто – грандіозна! Навіть «Липки» [аристократичний квартал Києва того часу] кажуть: «правда, – ще не вмерла Україна!».		Папір	Текст промови Олени Пчілки розташований на стіні над скляною вітриною. Роздруковано на папері.
24		Речовий експонат. Вирізка з журналу «Рідний край» 1907 рік.		Папір	Скляна вітрина.
25		Речовий експонат. Зразки візерунків вишивки у каталозі товарів Полтавського кустарного складу		Бавовняна тканина, нитки	Скляна вітрина.

26		<p>Текст. «мистецьке шиття «настиланням» та «вирізуванням» починає знов одживатись і несподівано придбало собі успіх у широкому світі. <...></p> <p>Показуючи чудові зразки сього шиття на виставках, торгуючи ним у своїх крамницях, полтавський земський склад і київське кустарне товариство продають тих вишиванок на сотні й тисячі рублів, торгують ними не тільки на місці, але й посилають далеко, навіть заграницю. Тим вишиванням торгують і на аршин, оздобляють цілі вбрання, хатню й верхню одіж, (обкладають вишитими полотняними стяжками поли, рукави й комірі). Київський кустарний склад (Миколаївська улица, №11) продає дуже багато таких свиточок і пальт, – сукняних і полотняних, (білих, сірих і інших), – оздоблених вишивками вирізуванням і настиланням. (Ціна від 10 до 50 карбов.) Взори беруться з чисто народних українських зразків; вишивається на селах, («склад» дає полотно й нитки), а само вбрання шиється й оздобляється тими вишитими полотняними стяжками вже в Києві».</p>		Папір	Текст роздрукований на папері, розташований над скляною вітриною.
27		Комплекс. Реконструкція жіночого вбрання Центральної України.			Усі речі розташовані на манекені. Манекен стоїть у центрі кімнати.
28		Речовий експонат. Сорочка		Бавовна	З елементами національної вишивки.
29		Речовий експонат. Керсетка		Бавовна	З рослинною аплікацією.
30		Речовий експонат. Запаска		Вовна	Темно-синього кольору
31		Речовий експонат. Пояс		Вовна	Червоного кольору
32		Речовий експонат. Жовті сап'янці		Шкіра	
33		Речовий експонат. Очіпок.		Льон	Вишитий кольоровими нитками.

34	Тема 3. Західна Україна	Текст. Особлива декоративність і мальовничість, притаманні західноукраїнському традиційному жіночому костюму, який відображає розвиток народних промислів у регіоні, високу культуру місцевого виробництва матеріалів, розмаїття прийомів створення форм одягу та значний досвід їх використання різного виду та техніки оздоблення.			Банер
35		Фото «Соломія Крушельницька в подільському строї» 1892 рік	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в білій рамці зліва від картини.
36		Картина «Дівчина з Поділля», 1810-1820, В.А. Тропінін	100x80	Холст, масло	Знаходиться посередині на стіні в білій рамці.
37		Фото «Дівчина з Поділля»	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в білій рамці з права від картини.
38		Фото «Олена Пчілка в волинському строї»	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в коричневій рамці зліва від картини.
39		Картина «Околиці Львова», 1881. Артур Глотгер	16x13,6	Гравюра	Знаходиться посередині на стіні в коричневій рамці.
40		Фото «Леся Українка у волинському народному вбранні»	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в коричневій рамці з права від картини.
41		Фото «Гуцул з Яремче»	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в білій рамці зліва від картини.
42		Картина «Гуцулка» 1917, автор невідомий	70x30	Холст, масло	Знаходиться посередині на стіні в білій рамці.
43		Фото «Христина Стебельська в гуцульському народному вбранні», ХХ ст.	30x40	Папір, друк	Знаходиться на стіні в білій рамці з права від картини.

44		Комплекс гуцульського жіночого святкового одягу (44-48)			Усі речі розташовані на манекені. Манекен стоїть у центрі кімнати.
45		Речовий експонат. Кептар		Хутро, овеча шкіра	Оздоблений аплікаціями.
46		Речовий експонат. Сорочка		Льон	Рукави декоровані «зірничками»
47		Речовий експонат. Запаска		Вовна	Складається з двох прямокутних, тканих полотнищ.
48		Речовий експонат. Пояс		Вовна	Тканий пояс для підв'язування запасок.
49		Речовий експонат. Спідниця весільна - «сукня», 1910		Вовна	На чорному фоні великі червоні квіти. Спідниця зібрана у складки. Верхня частина оздоблена дрібними складками та поясом для зав'язування. Складена вітрина.
50		Речовий експонат. Сорочка жіноча «рукав'єнка»		Бавовна	Зберігається під скляною вітриною. Орнамент у сорочки геометричний, розміщений на рукавах, пазусі, манжетах та обшивці.

51		Речовий експонат. Пояс		Вовна	Скляна вітрина. Пояс витканий червоними, білими, рожевими, чорними, синіми, жовтими, голубими, зеленими, оранжевими вовняними нитками з вкрапленням сухозолоті. Декор: поперечні орнаментальні смуги, краї оздоблені зеленими та оранжевими смугами. Викінчений червоними китичками з металевими вставками.
52		Речовий експонат. Креслення викрійки натільної сорочки	10x15	Папір	Під склом.
53		<p>Текст. У трембітоньку заграю, Заграю, загуду, З своїм милим рідним красм Розмову поведу. Верховино, мати моя, Вся краса чудова твоя (2) У мене на виду. Дана, шіді річка, дана, (2) Вся краса чудова твоя У мене на виду. (2)</p> <p>Стелиться туман над звором, Лягає на ґруні, За горами далі – гори Синіють вдалині. А над ними хмари плинуть, Наче вівці в полонині (2) Пасуться навесні. Дана, шіді річка, дана, (2) Наче вівці в полонині Пасуться навесні. (2)</p>			Аудіосупровід пісні про гуцульщину

54		<p>Текст. З вечора тривожного аж до ранку Вишивала дівчина вишиванку. Що тоненька голочка для сорочки, А ще тонше в дівчини голосочок.</p> <p>Вишивала дівчина, вишивала, У сорочку білу – душу вклала. Вишивала дівчина, вишивала, Чорну і червону нитку клала.</p> <p>Ой та чорна ниточка – розставання, А червона ниточка – до кохання. Щоб та чорна ниточка часто рвалась, А червона ниточка легко слалась.</p> <p>Я піду в неділеньку на гулянку, Подарую милому вишиванку. Сердься, мій соколику, чи не сердься – Будеш ти носити її коло серця.</p>		Аудіосупровід пісні про вишиванку
----	--	--	--	-----------------------------------

55		<p>Темна нічка гори вкрила, Полонину всю залила, А в ній постать сніжно-біла, – Гуцул Ксеню в ній пізнав. Він дивився в очі сині, Тихо спершись на сосніні, І слова палкі любові Він до неї промовляв:</p> <p>Приспів: – Гуцулко Ксеню, Я тобі на трембіті Лиш одній в цілім світі Розкажу про любов. Душа страждає, Звук трембіти лунає, А що серце кохає, Бо гаряче, мов жар.</p> <p>Вже пройшло гаряче літо, Гуцул іншу любив скрито, А гуцулку чорнобриву Він в останню ніч прощав. В Черемоші грали хвилі, Сумували очі сині, Тільки вітер на сосніні Сумно пісню вигравав:</p>			<p>Аудіосупровід пісні про гуцульську дівчину.</p>
----	--	--	--	--	---

56	Розділ 2. Жіночий костюм як ознака соціалізації	Зміни в українському національному костюмі, що відбулися під час XIX століття були пов'язані з економічними та соціально-політичними процесами, які охоплювали європейські країни, в тому числі й Україну, що входила до його складу Російської та Австро-Угорської імперії.			Банер
57	Тема 4. Жіночий костюм українського дворянства	Текст. Загалом, представники української інтелігенції мали змогу побувати в країнах Європи. І в них була можливість оновити гардероб, придбати модні речі, придбати різноманітні елітні аксесуари та подарунки для рідних та друзів.			Банер
58		Речовий експонат. Зразки тканин та пряжі		Папір, тканина, нитки	Під склом.
59		Речовий експонат. Описання київської майстерні дамського плаття.			На банері
60		Фото «Вироби ткацьких майстерень»			Банер
61		Комплекс жіночого дворянського одягу.			Усі речі розташовані на манекені. Манекен стоїть у центрі кімнати.
62		Речовий експонат. Сукня з відкритим передом		Шовк	Манекен
63		Речовий експонат. Бурнус		Вовна	Плащ на зразок арабських.
64		Речовий експонат. Капелюх		Оksamит	Капелюх оздоблювався трьома чорними пір'їнами, що кріпилися з правого боку.
65	Тема 5. Жіночий костюм українського селянства.	Текст. Село було центром традиційної української побутової культури, а селяни — її носіями. Серед неукраїнського мовно-культурного середовища у великих містах, переважали російська, польська, німецька та угорська (залежно від регіону) мови. Глибокі протиріччя, соціальні та культурні конфлікти виникали між жителями міст та сел.			Банер

66		Комплекс сільського жіночого одягу (67-73)			Усі речі розташовані на манекені. Манекен стоїть у центрі кімнати.
67		Речовий експонат. Сорочка		Бавовна	Вишита настилом та мережана.
68		Речовий експонат. Спідниця		Вовна	Оздоблена геометричним узором.
69		Речовий експонат. Фартушок		Вовна	Тканий смужками фартушок
70		Речовий експонат. Широкий пояс		Шкіра	Червоного кольору, кінець якого звисає з правого боку
71		Речовий експонат. Керсетка		Шовк	Орнаментована червоними нитками.
72		Речовий експонат. Шапочка		Вовна	З обох боків прикріплені жоржини.
73		Речовий експонат. Чорні сап'янці		Шкіра	
74		Речовий експонат. Три узори вишивки на рукавах червоними та білими нитками.		Льон	Узор, який вишитий прямим настилом на всю довжину рукава. Вузькі узори на поділ сорочки, обшивку й манжети.
75	Тема 6. Жіночий костюм представниць міщанства.	Проникнення українського одягу в побут міських жителів, почалося в другій половині XIX ст. Під впливом народницького руху, який, крім просвітницьких завдань, був покликаний стимулювати національне самоусвідомлення.			Банер.
76		Фото «Драгоманова Ольга Петрівна»	30x40	Папір, друк	На стіні у червоній рамці.
77		Комплекс одягу міщанки на прикладі Лесі Українки			Усі речі розташовані на манекені. Манекен знаходиться в середині кімнати на червоному п'єдесталі

78		Речовий експонат. Вишита сорочка		Бавовна	З брижами біля шиї. Оздоблена на рукаві червоними нитками з геометричним узором.
79		Речовий експонат. Керсетка		Шовк	Орнаментована білими та червоними нитками.
80		Речовий експонат. Спідниця-кринолін		Льон	
81		Речовий експонат. Кавтан		Шовк	Оздоблений мереживом.
82		Речовий експонат. Хустка		Бавовна	Хустка червоного кольору
83		Речовий експонат. Червоні сап'янці		Шкіра	

РОЗДІЛ II. ВЕДЕННЯ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ

Нижче наведено текст методичної екскурсії, яку було обрано шляхом проведення дискусії у фокус-групі (Див. Додаток 2). Більшістю голосів було обрано найкращою екскурсією - «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України», завдяки тому, що вона дає змогу поглибити своє розуміння української культури через розкриття та вивчення унікальних особливостей та витонченості жіночого одягу Західної України. Основна увага зосереджена на історії та впливу українських традицій на формування жіночого національного одягу. Ми матимемо змогу заглибитися в особливості жіночого одягу різних регіонів Західної України: Волині, Поділля, Гуцульщини тощо.

Методична розробка екскурсії

Методична розробка екскурсії «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України»

Тема 1. Регіональна різноманітність: колір та стиль у жіночому одязі Західної України.

Тема 2. Естетика гуцульського стилю: особливості та унікальність жіночого одягу Гуцульщини;

Тема 3. Весільний обрядовий одяг Гуцульщини;

Тема 4. Вишуканість в деталях: орнаменти жіночих сорочок Західної України

Місце проведення: внутрішньомузейна;

Тип за характером тематики: оглядова;

За цільовим призначенням: загальноосвітня;

Жанр: екскурсія-лекція;

Аудиторія: широке коло відвідувачів

Тривалість: 45 хв;

Мета: створити методичну розробку екскурсії «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України» на базі залу

виставки: «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі».

Технічне обладнання: шафи, вітрини, подіуми, манекени, колонки, сенсорні панелі, планшети.

№	Розділ Тема	Місце розташуван ня музейного комплексу в експозиції	Перелік експонатів	Текст (у тезовій формі)	Джерела та література	Методичні рекомендації (Включити, Вказати, Звернути увагу)
Доброго дня, шановні екскурсанти, мене звати Різниченко Єлизавета Миколаївна і сьогодні я буду вашим екскурсоводом. Зараз ви познайомитесь з оглядовою екскурсією «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України», тож запрошую до виставкової зали і поринемо в традиції Західної України.						
1.	Тема 1. Регіонал ьна різнома нітність: колір та стиль у жіночом у одязі Західної України	1. Демонстрац ія у фото рамці в центрі 3 залу. 2-3. Демонстра- ція на сенсорній панелі 1	1. Фото « Леся Українка у волинсько му народному вбранні», папір, друк, 30x40 2.Картина «Дівчина з Поділля», 1810-1820, В.А. Тропінін,	Західна Україна – регіон, багатий на культурну спадщину, і кожен район має власні традиції та зразки, які відображают ь його історію та душу. Починаємо нашу	1.[46] 2.[28] 3.[5]	Розташована в фоторамці в центрі 3 залу, ззаду розташована сенсорна панель 1

		холст, оля, 100x80. 3.Фото «Соломія Крушельн ицька в подільсько му строї» 1892 рік, папір, друк, 30x40	мандрівку Волинню, де жінки надавали перевагу спокійним кольорам – білому, блакитному та сірому. Вишивка тут ненасичена, але витончена, з акцентом на простоті та елегантності. Традиційні мотиви часто включають стилізовані квіти та птахів, які символізуют ь процвітання та вдачу. Поділля займає значну	
--	--	---	---	--

				<p>частину західно- центральної України і відоме своїм унікальним підходом до жіночого народного вбрання. Жіночий одяг цього регіону вирізняється вишуканістю та різноманітніс тю кольорів і візерунків. Подільська вишиванка має унікальний стиль, який легко впізнати серед інших. Особливістю подільської вишивки є</p>	
--	--	--	--	--	--

				використання різноманітних кольорів, серед яких червоний, чорний, білий, зелений та синій.		
2.	Тема 2. Естетика гуцульського стилю: особливості та унікальність жіночого одягу Гуцульщини	1-2. Демонстрація в фоторамці над сенсорною панеллю 1 3. Демонстрація на сенсорній панелі 1	1. Фото «Христина Стебельська в гуцульському народному вбранні», ХХ ст., папір, друк, 30x40 2. Картина «Гуцулка» 1917, автор невідомий, 70x30, олія, холст.	Жіночий гуцульський костюм є родзинкою західноукраїнського одягу, найкolorитнішим з усіх комплексів одягу всієї України. У деяких регіонах жіночі сорочки прикрашали багатою вишивкою. Оригінально	1.[45] 2.[34] 3.[7]	Демонстрація у фоторамці в центрі 3 залу, ззаду розташована сенсорна панель 1

			<p>3. Фото «Гуцул з Яремче» 30x40, папір, друк.</p>	<p>сті та колориту гуцульськом у вбранню надавало поясне вбрання — запаска й обгортка, виткані з вовни та металевих ниток — сухозлітки, що імітують золоті чи срібні нитки. Поверх сорочки жінки одягали кептар, який декорували не гірше, ніж чоловічій. Гуцулки дуже любили різні прикраси. Носили</p>		
--	--	--	---	--	--	--

			<p>ковтки у вухах, персні на пальцях, любили браслети — ретязі з мідного ланцюжка або «наруквиці», сплетені з різнокольоро вої вовни. Усе це ви можете побачити на фото «Христина Стебельська в гуцульськом у народному вбранні» та картині «Гуцулка», де представлені особливості народного вбрання ХХ</p>		
--	--	--	---	--	--

				ст.		
Тема 3. Весільний обрядовий одяг Гуцульщини	1-4 Демонстрація на манекені комплексу весільного вбрання.	1. Речовий експонат. Пояс, вовна. 2. Речовий експонат. Запаска, вовна. 3. Речовий експонат. Кептар, хутро, овеча шкіра. 4. Речовий експонат. Спідниця весільна - «сукня», 1910, вовна.	Гуцульський весільний одяг був різний, у залежності від місцевості. Пишне декоративне оздоблення та яскрава кольорова гамма залишаються незмінними для всіх західноукраїнських етнічних регіонів. На нашій виставці представлено святкову запаску, пишно вишитий кептар та спідницю	1-4 [7].	Демонстрація на манекені у центрі 3 залу. 1-4 Ззаду підсвічується теплим світлом	

				«сукня», що було основою весільного одягу нареченої.		
Тема 4. Вишуканість в деталях: орнаменти жіночих сорочок Західної України	1. Демонстрація під скляною вітриною 1. 2. Подіум біля скляної вітрини 2-3	1.Креслення викрійки натільної сорочки 2. Речовий експонат. Сорочка, льон. 3. Речовий експонат. Сорочка жіноча «рукав'єнка», бавовна.	Кожен регіон України може похвалитися своєю унікальною вишивкою. Кожна сорочка унікальна починаючи з фасону, кольору, способу вишивки, оздоблення та візерунку. Західна Україна – найоригінальніший регіон у вишивці одягу. Тут українці не	1-4 [7].	1.Демонстрація під скляною вітриною 1, підсвічується теплим світлом. 2. Подіум біля Вітрини 2-3	

обмежувалися у виборі кольорів, але найпоширенішими все ж були червоний та чорний колір. Особливістю оздоблення вишивки є так звані «каракулі» або кривулі. Сорочку цього району також можна зустріти в різноманітних кольорах, а також вишиту тільки білими нитками.

Таким чином, хоч сучасний жіночий одяг запозичується з різних країв, але є жіноче українське національне вбрання з більшим сучасними орнаментами та композиційними елементами, які часто є авторськими. Наші бабусі та дідусі зберегли у пам'яті особливості орнаменту кожного регіону країни – у них закладена історія України. На цьому екскурсія

завершується, будь ласка, очікую на ваші запитання. Якщо питань немає, на все добре, до нових зустрічей!

Усього екскурсія триває 45 хвилин, а її аудиторією виступає широке коло відвідувачів.

ВИСНОВКИ

У ході здійснення даного дипломного дослідження отримано наступні результати, а саме сформульовано ідею музейного проекту, яка розкриває історію та етнічні корені різних регіональних стилів жіночого костюму в Україні, що відіграло важливу роль у формуванні національної ідентичності. За допомогою музейних засобів було розкрито важливість збереження традицій створення жіночого вбрання та розвитку етномотивів у сучасній українській моді.

Експозиція даного дипломного проекту є: за профілем – історична, за

типом – класична, за метою – основна, за завданням – оглядова, за призначенням – для широкого кола відвідувачів, за тривалістю роботи – тимчасова; метод побудови – тематичний та систематичний методи, принцип побудови – історико-етнографічна. Коротка тематична структура експозиції складеться з двох розділів: «Український традиційний жіночий костюм», «Жіночий костюм як ознака соціалізації». Ці розділи мають теми. Для першого розділу це – «Схід України», «Центральна Україна», «Західна Україна»; для другого – «Жіночий костюм українського дворянства», «Жіночий костюм українського селянства», «Жіночий костюм представниць міщанства».

Було визначено наскрізну проблематику даного дослідження, яка охоплює всі аспекти дослідження. Це допомагає якнайточніше визначити, що вивчення історії жіночого традиційного костюму відіграє ключову роль у збереженні культурної спадщини в умовах глобальної трансформації. Також дає змогу зрозуміти загрозу втрати унікальних рис та особливостей українського жіночого строю, змушуючи шукати шляхи вирішення проблем музеєфікації важливої складової етнографічної та культурної спадщини.

Розроблене архітектурно-художнє рішення музейного проекту, експозиції «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі» буде побудовано у форматі виставки на базі музею. Для проведення заходу планується використати один зал, поділених на два блоки, кожному з яких відповідає своя тема. Екскурсовод буде одягнений у вишиту сорочку зі спідницею (для чоловіків класичні штани), що надає виставці автентичності та українського національного колориту. Будівля, в якій розташовується експозиція, являє собою архітектурну споруду, оснащену необхідними для демонстрації музейних експонатів обладнанням, зокрема присутня охоронна та протипожежна сигналізація, що забезпечують збереження експонатів і уникнення їх пошкодження, пограбувань. Основу музейного обладнання складають: банери, закриті та відкриті вітрини, манекени та стенди. Експозиційний зал виконаний у стриманих кольорах та має неяскраве штучне

освітлення, щоб не відволікати відвідувачів від експозиції та дозволяє їм поринути в затишну атмосферу.

Під час дослідження було підготовлено методичну екскурсію «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України», що складається з двох тем та є внутрішньо музейною, оглядовою, навчальною й виступає як екскурсія-лекція. Тривалість екскурсії складає 45 хвилин та вона розрахована на широке коло відвідувачів.

Питання маркетингу та реклами бюджетних установ є складними у всьому світі. Тому автором було створено ряд рекламної продукції, яка заохотить музейну аудиторію до відвідування виставки, а саме музейної поліграфії та меморії. Також було розроблено ряд сувенірної продукції, а саме: стікерпак та планер.

Результати даного музейного проекту можуть бути задіяні при розбудові виставок, банерів та постійних стаціонарних музейних експозицій, присвячених дослідженій у цій роботі науковій тематиці. Таким чином, науковий проект музейної виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі», ми довели, що збереження традицій у сучасному світі не тільки актуальне, але й сприяє утвердженню культурної ідентичності та відображає національну самобутність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Victoria Museum // URL:
https://victoriamuseum.com.ua/about_museum_ukr/
2. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Т.І Мюнхен: Українське видавництво, 1958. 309 с.
3. Етнографічна колекція «Відкита скриня» // URL:
<https://vskrynia.com.ua/pro-nas/> (дата відвідування: 27.04.2024)

4. Історія українського автентичного одягу URL: <https://official-online.com/news?id=8498> (дата відвідування: 17.04.2024)
5. Кара-Васильєва Т. В. Українська вишивка: альбом. Київ: Мистецтво, 1993. 264 с.
6. Кара-Васильєва Т. Українська сорочка. (Хрестикова техніка. Лиштва. Вирізування. Виколювання. Коса гладь) [Текст] : альбом / Т. Кара-Васильєва. - К. : ТОМІРІС, 1994. - 32с.
7. МУЗЕЙ ІВАНА ГОНЧАРА // URL: <https://honchar.org.ua/>.(дата відвідування: 12.03.2024)
8. Музей українського народного декоративного мистецтва // URL: <https://www.mundm.kiev.ua/> (дата відвідування: 08.02.2024)
9. Музейна скринька: Подільська вишивка: Віртуальна студія української вишивки / Сайт Національного музею українського національного декоративного мистецтва // URL: <http://www.mundm.kiev>. (дата відвідування: 12.05.2024)
10. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського // URL: <https://hutsul.museum/> (дата відвідування: 12.05.2024)
11. Слобожанський жіночий стрій URL: <https://oringo.com.ua/novosti/slobozhanskiy-zhinochiy-striy> (дата відвідування: 26.04.2024)
12. Стамеров К. К. Нариси з історії, художник М.Н.Грох. - К. : Мистецтво, 2007. 432 с.
13. Традиційний одяг, його різновиди URL: <https://etnodim.com.ua/ua/ua-tsikava-informatsiya/121-tradytsiynuyodayh/> (дата відвідування: 25.04.2024)
14. У Львівській політехніці відкрита виставка національних вишивок URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-oblastej-2015-12-18-u-lvivskij-politexniczi-vidkrita-vistavka-naczionalnix> (дата відвідування: 27.04.2024)

15. Українська вишивка – етнічний бренд, перевірений історією // URL: <https://uamodna.com/articles/ukrayinsjka-avtentychnavyshyvka-brend-tusyacholitj/> (дата відвідування: 12.03.2024)
16. Українське народне мистецтво. Вбрання / під заг. ред. К. Г. Гуслистого. – Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 321 с.
17. Український народний одяг XVII - початок XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського [Текст]. - К. : Наукова думка, 1988. - 272с.

Література

18. Астахова О. В., Крупа Т. М., Сушко В. А. Свята та побут Слобожанщини: альбом. Харків: Колорит, 2008. 143 с.
19. Банах В. М. Музейні інновації та інтерактивність у теорії та практиці музейної справи. *Historical and Cultural Studies*. 2016. Т. 3, № 1. С. 1–5.
20. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею / *Historical and cultural studies*. 2015 С. 13-17.
21. Білан М. С., Стельмащук Г. Г. Український стрій. Львів: ПП Видавництво «Апріорі», 2011. 310 с.
22. Бойко-Гагарін А. С. Музейний маркетинг: методичний посібник. Видавництво: «НАККІМ». Київ, 2016. 68 с.
23. Варивончик А. В. Традиційна народна вишивка як складова українського одягу (XX ст.) Теорія та історія культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв., Київ, 2011. 16 с.
24. Васіна, З. О. Український літопис вбрання. Т. 1 : 11 000 років до н.е. - XIII ст. н.е. Науково-художні реконструкції : [книга-альбом] Київ, Мистецтво, 2003 448 с.
25. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво: Многр. / Харківська державна академія культури / Х.: ХДАК, 2000. – 160 с.
26. Вербицька П. В. Музейна комунікація в умовах викликів глобалізації / П. В. Вербицька // *Historical and cultural studies*. – 2016. – Vol. 3, Num. 1. С.21-24.

27. Дмитрук Л. І. Сакралізація народного одягу в Україні як приклад сучасного міфотворення *Культура і сучасність*. 2016. № 2. с.101-105.
28. Іваневич Л. Дослідження традиційного вбрання українців Поділля (історіографічний аспект). *Нар. творчість та етнографія*. 2015. № 3. с. 42-51.
29. Кафарський В. І. *Етнологія К.* : Центр навч. літ., 2006. с. 353–356.
30. Кікоть А.А. Мистецтво костюма: методологія дослідження. *Культура України : зб. наук. пр.* Харків, 2014. Вип. 46. с. 203-211.
31. Кісь О. Українські жінки у горнилі модернізації. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 334 с.
32. Кожолянко О. Збереження національної ідентичності Українців у весільній обрядовості в ХХ – на початку ХХІ ст. // *Галичина. Всеукраїнський науковий культурно-просвітній часопис*. – Івано-Франківськ, 2010. Ч. 17. с. 77–82.
33. Косміна О.Ю. Традиційне вбрання українців Том І: Лісостеп та степ. К.: Балтія Друк, 2008, 157 с.
34. Косміна О.Ю. УКРАЇНА, ДЕРЖАВА: ОДЯГ Енциклопедія історії України: Україна—Українці. Кн. 1. К.: В-во «Наукова думка», 2018. 608 с.
35. Кузьміна Т. В., Мироненко В. П. Історичні аспекти застосування вишивки у дизайні одягу *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство* : Харків, 2011. № 2. с. 30-33
36. Курбан О. В. Сучасна комунікація в системі сучасного наукового знання [Текст] / О. В. Курбан // *Інформаційне суспільство*. – 2009. – Вип. 10. Липень – грудень. – с. 64-66.
37. Кускова С. С., Отземко О. В. Сучасний український музей: новітні практики. 2019. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/7594/7596>. (дата відвідування: 01.05.2024)

38. Куценко С. Ю. Комунікація в музейних установах засобами веб-ресурсів / Гуржіївські історичні читання. 2014-2015. Вип. 8-9. с. 64-67.
39. Лавренюк О. О. Множинність символіки українського народного вбрання Вісн. Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. 2015. № 1. с. 141-146.
40. Линюк О. Жінка у системі «нової соціалістичної обрядовості» // Культура і мистецтво у сучасному світі. – 2016. – Вип. 17. – с. 60–69.
41. Музейна аудиторія та її вивчення. URL: <http://surl.li/gszhj> (дата звернення 21.09.2023).
42. Музейна комунікація в русі культури участі // Культ чи культура: учасницькі практики в музеях. – Київ: Видавець Чередниченко А.М., 2016. – с. 68-75.
43. Музейна комунікація. URL: <http://surl.li/gsvva> (дата звернення 21.09.2023).
44. Ніколаєва Т. Український костюм: надія на ренесанс / Київ : Дніпро, 2005. с. 318
45. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма Київ. Либідь, 1996. 171 с.
46. Олійник М. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина ХІХ- початок ХХ ст.) НАН України, ІМФЕ. Київ, 2017. 312 с.
47. Основні форми і методи культурно-освітньої діяльності музею. URL: <http://surl.li/gtaba> (дата звернення 28.09.2023).
48. Пархоменко І. Складові формування попиту на культурні івенти України (на прикладі музеїв). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності. 2019. № 1. с. 134–154
49. Пархоменко І. Складові формування попиту на культурні івенти України (на прикладі музеїв). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності. 2019. № 1. с. 134–154.

50. Передерій І. Г., Білан Н. В. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі: стан і перспективи розвитку / Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2018. № 2. с. 72-79.
51. Передерій І.Г., Білан Н.В. Сучасна музейна комунікація в Україні та світі: стан і перспективи розвитку / І. Г. Передерій, Н. В. Білан // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 2. с. 72-79.
52. Поняття методу фокус-групи. URL: <http://surl.li/gszly> (дата звернення 21.02.2024).
53. Почепцов Г. Соціокомунікації і соціосистеми – Електронний ресурс – / Г. Почепцов. – Режим доступу: <http://psyfactor.org/lib/socio8.htm> (дата відвідування: 09.02.2024)
54. Процедура проведення інтерв'ю. URL: <http://surl.li/gszlg> (дата звернення 24.11.2023).
55. Пугач Л. Ю. Соціально-комунікаційні складові комунікативної моделі / Молодий вчений. 2019. № 1. с. 150-156.
56. Різун В. В. Соціально комунікаційний підхід у науці та галузі соціальної інженерії (фрагмент статті). URL: <http://www.journlib.univ.kiev.ua> (дата звернення 11.11.2023).
57. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музезнавство: навч. посіб / К.: Знання. 2008. 428 с.
58. Скрипник Г. Етнографічні музеї України. - К.: Наукова думка, 1989. 304 с.
59. Сушко В. Українське вишивання на Слобожанщині XIX-XX ст. Нар. творчість та етнографія. 2007. № 6. с. 66-70.
60. Тітінюк Ю. О. Концепція режисерської діяльності у формуванні музейної експозиції / Вісімнадцяті сумцовські читання. Матеріали наукової конференції на тему «Музей як соціокультурний інститут в умовах інформаційного суспільства», Харків, 18 квітня 2012 р. / Харківський історичний музей. – Х.: Майдан, 2012. – С.35-43.

61. Тітінюк Ю. О. Методика художнього формування сучасної музейної експозиції / Ю. О. Тітінюк // Сімнадцяті сумцовські читання. Матеріали наукової конференції на тему «Комунікаційний підхід у музейній справі як відповідь на потреби соціуму», Харків, 18 квітня 2011 р. / Харківський історичний музей. – Х.: Майдан, 2011. – С 19-29.
62. Фіцак І. Весільні звичаї та обряди Українського міського населення Прикарпаття у 1940-х – 1980-х роках. // Матеріали до української етнології. – К., 2010. №9 (12). с. 206–209.
63. Шевченко М. І. Світоглядне відображення природного середовища в оздобленні українського національного одягу (кінець ХІХ - початок ХХ століття) Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. 2012. с. 209-215

ДОДАТКИ

Додаток №А

Історична довідка

Український національний одяг – це, безумовно, цікаве і самобутнє культурне явище. У ньому, не мовби, відображена мальовнича природа України, художнє надбання і смак нашого народу. Особливо мальовничим і самобутнім був жіночий одяг. Те, що ми носимо зараз не говорить про нас нічого, а ще століття тому, подивившись на дівчину можна було сказати заміжня вона чи ні, працююча чи лінива, єдина дитини в родині чи ні, із заможної родини походить чи з бідноти.

Костюм – це складна знакова система, що включає головний убір, одяг,

взуття, аксесуари, прикраси, зачіску. Він виконує різноманітні функції – соціальні, біологічні, сакральні, рольові та реконструюється за археологічними, історичними, іконографічними і етнографічними джерелами [2, с. 17].

Комплектність – це невід'ємна ознака українського жіночого костюму. Основний комплекс убрання складав: натільний (стеговий) , нагрудний і верхній одяг. Оздобленням для костюму могли б бути головні убори, пояси, прикраси, взуття. Кожен із компонентів виконував своє призначення, вирізняючись матеріалом, конструкцією, орнаментально-колеристичним вирішенням, оздобленням, а також способом носіння та з'єднання одного з іншим.

Деталі костюму варіювалися залежно від різних побутових ситуацій, характеру праці, звичаїв, обрядів, сезону. В особливо урочистих випадках (наприклад, на весіллі) одягався весь комплекс, виступаючи важливим соціальним показником, підкреслюючи майновий і сімейний стан людини, її вік, національну приналежність, регіональні ознаки. У цілому традиційний костюм українців можна назвати цілою скарбницею духовної культури народу, який відбиває його національний характер [45, с. 41].

Традиційний стрій українців задовольняв різноманітні соціальні потреби людей. Завдяки своїй символічній навантаженості костюм, будучи матеріальним витвором, міг виконувати функції, властиві феноменам духовної культури.

Багатоманітність символів та варіантів їх поєднання безпосередньо пов'язані з призначенням костюма. Так, при переході від повсякденного костюма до святкового, а також від святкового до обрядового активно зростала роль знакових функцій. Водночас на другий план відходила практична функція: у святковому костюмі їй належала другорядна роль, а в обрядовому практичні властивості окремих елементів взагалі не брались до уваги [45, с. 32].

Відмінність у співвідношенні практичності й знаковості присутня й на

рівні окремих властивостей компонентів костюма. Найменш інформативними є конструктивні особливості – крій, силует, пропорції одягу. Вони певною мірою стабільні не лише в межах одного етносу, а й мають чимало близьких рис у сусідніх і навіть досить віддалених народів. Особливості ж декоративно-художнього оформлення одягу більш відкриті для втілення, у межах традицій, особистих бажань та смаків. Тому декоративно-художні прийоми багатоманітніші не лише в історичному, а й у територіальному плані й здатні виступати символами широкого кола духовних цінностей.

Символіка народного костюму — важлива складова національних традицій. Зафіксована у такий спосіб, соціально значуща інформація забезпечує не лише розвиток самого костюма, а й значною мірою життєздатність усієї нації. Знакові функції належать до тих стереотипів, в яких упродовж віків утілювався досвід поколінь, їхні уявлення про навколишній світ і людину в ньому. Вони стосуються насамперед регламентації буденного, святкового, обрядового костюма, престижності одних і неprestижності інших видів одягу, естетичного вирішення одягу певних соціальних груп, норм і правил користування одягом залежно від віку, статі, сімейного стану, уявлень про межі дозволеного у проявах особистих смаків та уподобань тощо [46, с. 87].

Важливим аспектом символіки одягу є символіка кольорів, адже колір може «заступати (репрезентувати) певні речі та явища, навіть поняття, відіграючи важливу знаково-символічну роль», характеризуючи багато явищ і процесів етнічної культури та психіки. Переважання певних кольорів у предметах, що складають комплекс традиційного одягу, відображає особливості світосприйняття (унікальний кольоровий образ світу), морально-ціннісних орієнтацій, естетичних смаків. Кольорова гама народного одягу різних регіонів України досить розмаїта: червоно-чорні й червоно-сині кольори Наддніпрянщини й Поділля, порівняно світлі кольори Полісся, різнобарв'я гуцульського одягу, переважно чорні кольори бойків Закарпаття.

Однак спільним для всіх регіонів України й найпоширенішим був червоний колір [39, с. 143].

Поряд із червоним, у традиційному одязі українців найчастіше використовувався білий. Дослідники В. Кафарський та Б. Савчук виокремлюють три основних кольори, що визначають основні значення традиційної символіки кольорів – червоний, білий та чорний. У переважанні червоного та білого кольорів "...проявлявся глибокий сакральний зміст, а також традиційні технології виготовлення натуральних барвників": "Червоний колір сприймався як колір-оберіг, – відзначають етнологи, – тому він переважав у вишивках, а також був присутній у поясах, дівочих стрічках, намистах тощо [29, с. 54].

Білий колір в уявленнях українців виступав як символічний еквівалент денного світла, тому він асоціювався з добром, перемогою над злом та очищенням, а в поєднанні з червоним наділявся життєдайною силою. Чорний колір, навпаки, асоціювався з ніччю, символізуючи злі ворожі сили, що несуть розлад, морок, смерть" [39, с. 77]. Етнічна символіка кольору, що домінував у народному вбранні, мала, широку сакральну-символічну функціональність.

Слід мати на увазі, що таке розуміння семантики багатьох властивостей народного костюма вже наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. було значною мірою забуто, а способи їх досягнення зберігалися лише за традицією.

Вікова градація костюма – ряд ознак, які засвідчували належність людини до певного покоління. Досить часто такі ознаки доповнювалися символами сімейного стану. Особливо розвинута вікова градація костюма у жіночому вбранні. Відповідно до етичних норм найбільше уваги приділялося одягові дівчат та молодих жінок. Для них шили сорочки з найтоншого полотна, прикрашені пишною вишивкою. Крій нагрудного одягу, зокрема керсетки, мав підкреслювати фігуру, для чого завищували лінію талії, розширювали низ вставними клинами (вусами). Прикрашалася керсетка аплікаціями та нашивками, а широкий виріз горловини залишав відкритими

декоративні елементи натільного одягу. Різноманітні прикраси робили дівчину чи молодицю ще привабливішою [45, с. 55].

З віком жінки, особливо заміжньої, її костюм поступово ставав стриманішим, головним чином завдяки врівноваженості декору плахти. Жінка середнього віку могла доношувати деякі речі свого дівочого костюма, за винятком своєрідних символів дівочтва: вінків, червоних стрічок. Знімання вінка з молодої та одягання на неї очіпка й намітки засвідчували її перехід у статус заміжньої жінки. Остаточо він установлювався в домі молодого, де замість намітки його обраниці пов'язували хустку. Силует одягу лише в загальних рисах наслідував фігурі.

Тональна стриманість, майже повна відсутність прикрас, а також яскравих кольорів характеризують основні ознаки костюма жінок старшого і похилого віку. Традиційна мораль, згідно з якою такі жінки не повинні були вирізнятися, знаходила тут своє відбиття.

Весільний вінок, незважаючи на свою схожість зі святковим, був дійсно універсальним знаком, який містив у собі значну кількість різноманітних символів — від кохання та шлюбу до оберегів від "поганого ока" та інших злих сил. Тому починаючи зі збирання барвінку та інших квітів для його виготовлення обов'язково дотримувалися певних ритуалів. Вінок та інші компоненти весільного головного убору постійно перебували у центрі ритуально-обрядових дій та знаменували собою перебіг етапів весілля [45, с. 56].

В українців не існувало чітких символів удівства. Здебільшого вони передавались так само, як і вікові ознаки.

Характерним явищем було використання весільного вбрання як поховального у випадках смерті незаміжніх чи нежонатих людей. Тут відображене народне уявлення про те, що кожна людина повинна пройти основні етапи свого суспільного життя, а одяг виступав як найвиразніший їх символ.

В ознаках соціального статусу найповніше проявлялася здатність одягу

об'єднувати чи роз'єднувати людей. Тому нерідко соціальні символи виконували роль етнічних.

В Україні, офіційні розпорядження стосовно костюма поширювалися лише на представників панівних верств. Добровільно їх дотримувалися й інші заможні люди. Як наслідок, їхній костюм зазнав помітного впливу європейської моди, престижнозначущі елементи якої стали виступати як соціальні символи. Усе це відривало розвиток костюма заможних верств населення від етнічного середовища. Щоправда, відомі й випадки використання народного костюма, аби засвідчити свою національну єдність із співвітчизниками.

Разом із тим, деякі риси костюма суспільної еліти проникали у народний одяг. При цьому визначальними були не стільки практичні, скільки престижні міркування.

Проте здебільшого народ надавав вирішального значення саме кількості одягу, який був у розпорядженні селянської сім'ї та кожного з її членів. З особливою повнотою, роль одягу як майна розкривалася при підготовці посагу молодої. Знаком соціальної диференціації була й частота зміни костюма, а також наявність костюмів, різних за призначенням. Заможними вважалися ті, хто мав по декілька комплексів одягу на кожного члена сім'ї; у сім'ях середнього достатку було по два комплекси – буденний та святковий. Серед бідноти нерідко практикувалось носіння окремих видів одягу та взуття по черзі окремими членами сім'ї.

Особливою магічною силою, як вважалося, володіли речі, виготовлені спеціально для того чи іншого обряду власними руками. Так, дівчина неодмінно повинна була пошити сорочку своєму нареченому. Символічне значення мали й обов'язкові дарунки – чоботи, які зять дарував тещі, та намітка – подарунок свекрусі від невістки. Те ж можна сказати про речі, що дарували на заручинах та післяродових обрядах.

Роль обрядового символу часто виконувала кольорова гама одягу. У весільному костюмі споконвічно домінував червоний колір. Однак інколи

семантика кольору суттєво змінювалася. Зокрема, у поховальному одязі чорний колір став символом туги лише в XIX – XX ст., витіснивши білий, а подекуди синій [63, с. 211].

Наприкінці XX ст. утверджується новий естетичний ідеал жінки в Україні – активної, діяльної, емансипованої та стильної жінки-бізнесвумен. Вона більше уваги зосереджує на своєму зовнішньому вигляді, акцентуючи молодість, красу та доглянутість тіла тощо. Завдяки економічній незалежності жінка досягає все більшого впливу в особистому й суспільному житті, плекає власну свободу, акцентуючи увагу на зручності, утилітарності та лаконічності в костюмі. Елементи чоловічого одягу стають активним надбанням жіночих колекцій.

Після комуністичних експериментів несприятливо склалася в Україні ситуація в царині естетичної культури. Втрата українцями міського середовища та штучне, планове зведення всього українського на рівень провінційно-традиційного завдало серйозного удару національній культурі. Якщо функції традиційної культури полягають у тому, щоби зберігати національні архетипи, то міська культура відіграє роль прогресивно-творчого генератора. Лише в міському середовищі може розвиватися така мінлива мода й костюм як її компонент; і від рівня міської культури залежить її здатність сприймати, інтерпретувати, споживати той чи інший модний продукт – вбрання.

В Україні, де тоталітарною системою знищено стару міську культуру, а нова формувалася в специфічних соціалістичних умовах, склалася ситуація, коли значна частина міських мешканців на культурно-світоглядному рівні ототожнює себе з периферією. Це своєрідне «хуторянство» українських міст, особливо містечок, не може якісно стимулювати творення модерної української культури, мистецтва; у таких умовах мода не прогресуватиме, вона може паразитувати в костюмі через кітч і несмак. «Українська традиція не полягала ані в «козацькому бароко», ані в давньоруському візантизмі, ані в народному мистецтві. Вони були лише його «носіями» у певний історичний

період або (як народне мистецтво) у відповідних регіонах. І наприкінці ХХ ст., незалежно від глобалізаційних тенденцій і використання уніфікованих форм, в Україні збереглося унікальне, не подібне до інших культурне середовище» [12, с. 155].

Українська мода, костюм не повинні бути творінням-грою, поверхневою компіляцією, нерідко плагіатом із західних взірців дизайнерами-непрофесіоналами. Водночас, розуміючи, що на цьому етапі українська мода теж не може претендувати на якусь унікальність чи особливість, а зобов'язана розвиватися в загальносвітових модних трендах, вносячи свій регіональний, національний колорит. У час, коли наявні суттєві прогалини в естетичній культурі суспільства, вітчизняні художники костюму своєю високомистецькою продукцією мали би відіграти активнішу роль у естетизації сучасного українця, вихованні чуттєвої культури, смаку, стилю, аби вітчизняна мода почала нарешті виконувати одну з найголовніших своїх функцій.

Отже, одяг посідав важливе місце у житті жінки, виконуючи роль індикатора її соціального стану. За її одягом можна було зрозуміти: де жила жінка; з багатої чи бідної сім'ї; скільки в неї одягу; скільки дітей у неї в сім'ї; заміжня вона чи вдова. Упродовж усієї історії свого розвитку одяг відтворював певну еволюцію світогляду окремої жінки та й суспільства взагалі: ставлення до різних явищ навколишнього світу, формування і розвиток духовного світу людини (релігійних вірувань, обрядів, звичаїв та ін.). Тобто, вивчаючи одяг, можна простежити особливості духовної культури регіону того часу.

Додаток №Б

Соціологічне дослідження (анкета й загальний аналіз потенційної музейної аудиторії)

Анкета

Під час розробки програми введення виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у модерному світі» у систему музейної комунікації було проведено соціологічне опитування, в ході якого було виявлено постійну групу для співпраці. Для його реалізації першого етапу було проведено анкетування серед 45 респондентів (опитування широкого кола людей). Анкета складається з 11 питань, які мають варіанти закритих, напівзакритих та відкритих варіантів відповідей.

1. Ваша стать:
 - чоловіча (22)
 - жіноча (23)
2. Ваш вік:
 - до 18 років (4)
 - 18-24 (21)
 - 25-34 (15)
 - 35-50+ (5)
3. Ваше основне заняття:
 - школяр/ка (1)
 - студент/ка (14)
 - працюю (20)
 - не працюю (декрет, шукаю роботу, пенсія) (10)
4. Як часто ви відвідуєте музеї?
 - раз на місяць (5)
 - раз на декілька місяців(15)
 - декілька разів на рік (10)
 - не відвідую (15)
5. Чи обрали б ви музей як місце для проведення свого дозвілля?
 - так (30)
 - ні (6)
 - ніколи не відвідував/ла (7)
 - регулярно відвідую (2)
6. Що Вас не приваблює в музеї?
 - нудні екскурсії (15)
 - не актуальні виставки/експонати (20)
 - зовнішній вигляд музею (10)
 - інше: _____
7. Яка у вас мотивація для відвідування музею?
 - особисте бажання(7)

- о за рекомендацією друзів (5)
 - о якщо безкоштовне відвідування (3)
 - о цікава виставка/майстер-клас(30)
9. Музеям якого профілю надаєте перевагу?
- о історичним(15)
 - о художнім (5)
 - о природним (15)
 - о етнографічним (5)
 - о інше: _____
10. Чи цікаво вам було б відвідати виставку «Український традиційний та модерний жіночий одяг (друга половина ХІХ– перша половина ХХ ст.)»?
- о так (30)
 - о ні (5)
 - о можливо (4)
 - о добре знаюся на темі (6)
11. Чи знаєте ви якісь компоненти українського традиційного жіночого одягу?

(Більшість респондентів відповіли: сорочка, плахта, очіпок, юпка)

Таким чином, проаналізувавши відповіді респондентів було виділено групу з 10 респондентів (серед яких 6 жінок і 4 чоловіків віком від 18 до 24 років), які найчастіше відвідують музеї і виявили найбільшу зацікавленість у темі.

Сценарій по презентації екскурсій на базі виставки «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі».

Модератор: Доброго дня, шановні респонденти! Сьогодні ми зустрілися для того, щоб обрати екскурсії, які будуть проведені на базі нашої нової виставки. Нагадаю, з вами Єлизавета Миколаївна Різниченко, експозиція «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі». Тож давайте почнемо.

Респондент: Доброго дня, Єлизавето Миколаївна, дуже рада, що покликали на цю зустріч.

Респондент: Так, дякую за запрошення.

Модератор: Рада Вас всіх вітати, ще раз. Сьогодні я хотіла обговорити з вами, як майбутніми відвідувачами, ряд екскурсій до нашої виставки, які би ми хотіли впровадити у комунікації музеї Івана Гончара.

Респондент: Завжди раді допомогти!

Модератор: Отже, розпочнемо ми з того, що я назву вам декілька екскурсій і ми разом виберемо, які Вам будуть найцікавіші. Зараз я видам вам таблички із можливими майбутніми екскурсіями, вони будуть нам в нагоді. Перша з екскурсій «Український традиційний жіночий костюм» буде проводитись у приміщенні виставки для студентів, етнографів та самих музейних працівників, тобто буде оглядовою, так звана «Екскурсія-лекція». У ній буде йти мова про основні компоненти українського традиційного жіночого костюму, їх класифікацію і розвиток в історії народного жіночого одягу і специфіку зберігання, експонування.

№	Назва	Вид	Тип	За жанром	Цільове призначення	Аудиторія
1	Український традиційний жіночий костюм	Внутрішня	Оглядова	Екскурсія-лекція	Навчальна	Студенти, музеєзнавці, етнографи, історики, культурологи, профільні музейні працівники
2	Колорит і	Внутріш	Оглядо	Екскур	Загальноосв	Широке

	витонченість: український жіночий національний одяг Західної України	ня	ва	сія-лекція	ітня	коло відвідувачів
3	Жіночий костюм як ознака соціалізації	Внутрішня	Оглядова	Екскурсія-лекція	Навчальна	Профільні музейні працівники, студенти, історики, етнографи.
4	Загартована шляхетність	Комплексна	Навчальна	Екскурсія-спектакль	Загальноосвітня	Школярі, студенти, етнографи, музейники, історики.
5	Український національний одяг: від історії до сучасності	Комплексна	Тематична	Екскурсія-лекція	Загальноосвітня	Широке коло відвідувачів

i					
---	--	--	--	--	--

Респондент: Тобто, ця екскурсія дасть етнографам основні знання про традиційний жіночий одяг?

Модератор: Так, ознайомившись з нею, етнографи зможуть правильно атрибутувати та експонувати український традиційний жіночий одяг. І, як ми жартуємо, отримають «шпаргалку».

Респондент: О, тобто так етнограф, вивчивши таку екскурсію, може правильно визначити певний елемент одягу жінки й розповісти про нього відвідувачам?

Модератор: Ну звісно ж, етнографи теж люди і все знати вони не можуть. А такі маленькі хитрощі, дають їм змогу атрибутувати кілька різних речей за один день.

Респондент: Це цікаво. Хотів би я спробувати на собі роль етнографа.

Модератор: Якщо є бажання спробувати себе в ролі етнографа, можу порекомендувати Вам звернутися до Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України! Контакти ви можете знайти на сайті нашого музею. Але для цього потрібна профільна освіта, але в кінці нашої зустрічі на вас буде чекати сюрприз, тому раджу залишитися до кінця.

Респондент: Дякую, обов'язково залишуся.

Модератор: Добре, наступна наша екскурсія «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України» буде розрахована на широке коло відвідувачів, так звана «Екскурсія-урок» розповість про те, який жіночий одяг побутував у Західній Україні та його особливості, як Ви могли здогадатися з назви. Також, окрім розповіді буде демонстрація комплектів одягу з можливістю його вдягнути. Третя екскурсія «Жіночий костюм як ознака соціалізації» розповість та покаже відвідувачам різницю між костюмами жінок дворянства, міщанства та селянства. Це буде

«Експерсія-лекція». Одяг завжди виділяв людину, але в ХІХ ст. ще й за ним визначали соціальне становище людини.

Респондент: Вибачте, що перериваю, а зараз ми обираємо, яка з експерсій нам більше сподобалась, так?

Модератор: Так, звісно. Ви обираєте яка з експерсій привернула Вашу увагу і яку б Ви хотіли відвідати в першу чергу.

Респондент: Добре, тоді якщо так подумати, то деякі експерсії будуть скоріше для молоді та школярів або для працівників культури. Це видно із назв: перша – «Загартована шляхетність» скоріш за все для школярів десь старшої школи, а друга «Український традиційний жіночий костюм» та третя «Жіночий костюм як ознака соціалізації» – для студентів-музейників. Таким чином, дорослим, тобто широкій аудиторії, вони будуть здебільшого не цікаві.

Модератор: Так, погоджусь з Вами. Можливо в Вас є які-небудь пропозиції?

Респондент: От мені, якщо відверто, сподобалась друга експерсія. Не знаю як для спеціалістів, які стикаються з етнографією кожен день, а мені, простій відвідувачці було б цікаво трохи зазирнути на музейну кухню. І, до речі, вже є дві людини які б хотіли спробувати себе в ролі етнографа. Одна з них – я.

Модератор: О, це – дуже неочікувана пропозиція. А чи буде це цікаво іншим?

Респондент: Мені цікаво, я – за!

Респондент: Я над цим не замислювалася, але б спробувала.

Модератор: Добре, якщо більшість висловила зацікавлення, то спробую Вам розкрити трохи таємниць «музейної кухні». Етнограф досліджує та описує зникаючі форми народної культури, визначає культурну самобутність різних етнічних спільнот. Захищає, культивує та популяризує народне мистецтво: літературу, музику, звичаї, обряди та мистецтво, проводить науково-дослідну діяльність.

Респондент: Ого, яка багатогранна професія.

Модератор: Так, і це ще не етнографічна діяльність - область культурно-просвітньої діяльності музею, в її основі – екскурсії-лекції, в якій відбувається діалог – етнографа й відвідувача.

Респондент: Як і ми?

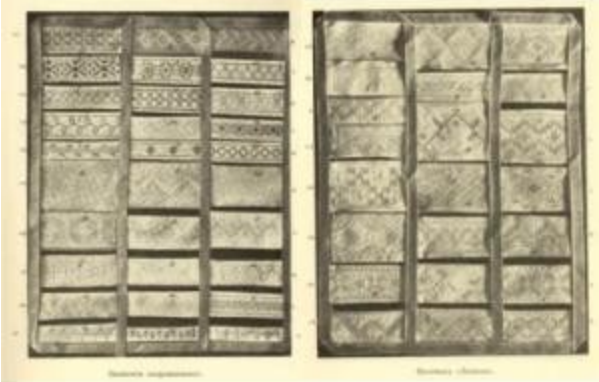
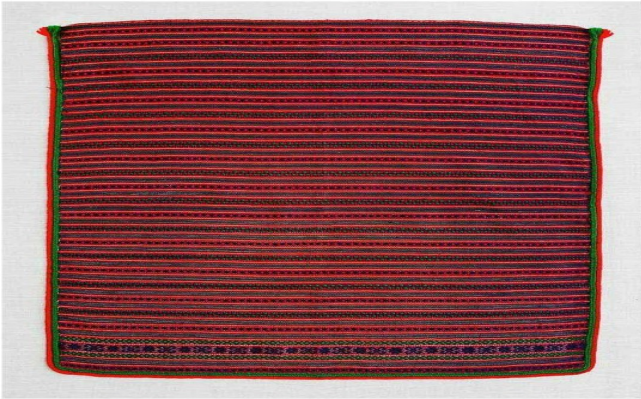
Модератор: Так, а зараз я хочу запропонувати вам таку маленьку гру-вікторину – називається «Впізнай предмет». Зараз поясню правила. У вас буде два комплектів карток: перші з фото музейного предмета (частини експозиції), а другі – із переліком експонатів. Вам потрібно сформувати відповідні пари – щоб експонати ілюстрували фото, а фото, в свою чергу, не суперечило переліку експонатам. Як бачите, все просто. Тож, почнемо гру?

Респондент: Так, із задоволенням, а картки Ви нам роздасте?

Модератор: Так, зараз. Ось тримайте, на все про все даю вам 10-15 хвилин.

1	А
<p>1.Швейна машинка «Singer», залізо, 1913 рік. Швейна машинка стала першим побутовим приладом, який давав можливість відремонтувати та пошити одяг жінкам у домашніх</p>	

умовах.		
2		Б
<p>2.Запаска, вовна, 1920 р. Запаска — це незшитий чотирикутний шмат грубої неваляної вовняної тканини, з зав'язками на верхніх кутах. Цими зав'язками прив'язують одну запаску спереду, а одну ззаду, таким чином, щоб обабіч та знизу було видно сорочку.</p>		
3		В

3.Бурнус, вовна, 1895 р.		
4		Г
<p>4.Зразки візерунків вишивки у каталозі товарів Полтавського кустарного складу</p> <p>Наприкла д, у каталозі товарів Полтавського кустарного складу можна було вибрати вишивку на майбутній виріб з 95 пропонованих зразків.</p>		

Респондент: Ну що ж, приступимо.

Респондент: В нас 10 хвилин, сподіваюся я встигну. Йой, я так хвилююся.

Модератор: Всім успіху! Не переживайте так, ви можете радитись, це ж не екзамен.

Респонденти 10 хвилин розкладають карточки у грі-вікторині «Впізнай предмет».

Респондент: Все, Єлизавето Миколаївно, ми закінчили.

Модератор: Так, добре. Давайте подивимось на ваші відповіді?

Респондент: От, ми брали пари: **1 – А; 2 – Г; 3 – Б; 4 – В;**

Модератор: Ого, ви все правильно розподілили! Я вами пишаюсь!

Респондент: О, дякуємо. У текстах були підказки, тому, це було легко.

Модератор: Так, як я казала – фото експонатів ілюстрували текст, а текст не суперечить експонатам. Така в них взаємність. І ми, коли створювали цю екскурсію трималися цього правила.

Респондент: Мені дуже сподобалось, дякую що дали долучитися до музейного простору!

Модератор: Дякую, ви не уявляєте, як мені приємно це чути. Та на цьому мабуть усе, ми і так трохи затримались, вже вечоріє.

Респондент: Ой, а я й не помітив як швидко час минув. Піду напевно вже додому.

Модератор: На все добре, дякую що допомогли обрати екскурсію і дали зворотній зв'язок. Як є бажання, хочу запросити Вас завітати на мою останню презентацію. Там я буду розповідати про музейні свята – це і показ-виставка, і етно-фестиваль, і навіть свято-квест. Маю надію – Вам це буде цікаво. Ой, і трохи на забула, як винагороду в грі-вікторині «Упізнай предмет» хочу подарити кожному по стікеру з нашої музейної крамниці. Дякую за зустріч, чекаю на Вас наступного разу! На все добре.

Респондент: Подарунки! Як несподівано, дякую!

Респондент: Дуже дякую, о, так це ж жінки в традиційному одязі. Останнє питання, і по домах – мені дісталась – Бойківська дівчина?

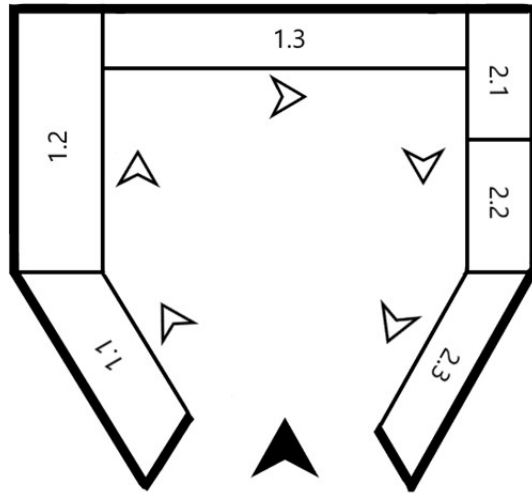
Модератор: Так, це вона, Ви вгадали. Тож, на все добре.

Респондент: Дякую, до побачення.

Отже, проаналізувавши матеріали, які запропонували респонденти. Більшістю голосів було обрано найкращою екскурсією - «Колорит і витонченість: український жіночий національний одяг Західної України» (проголосувало за – 4, проти – 2), найменш цікавою виявилась екскурсія - «Загартowana шляхетність» (за проголосувало – 2 , проти – 4).

Додаток № В

Топографія експозиції «Український жіночий костюм: збереження традицій у сучасному світі»

Додаток № Г
Афіша екскурсії

21.05

11:00

Національний центр народної культури
"Музей Івана Гончара"

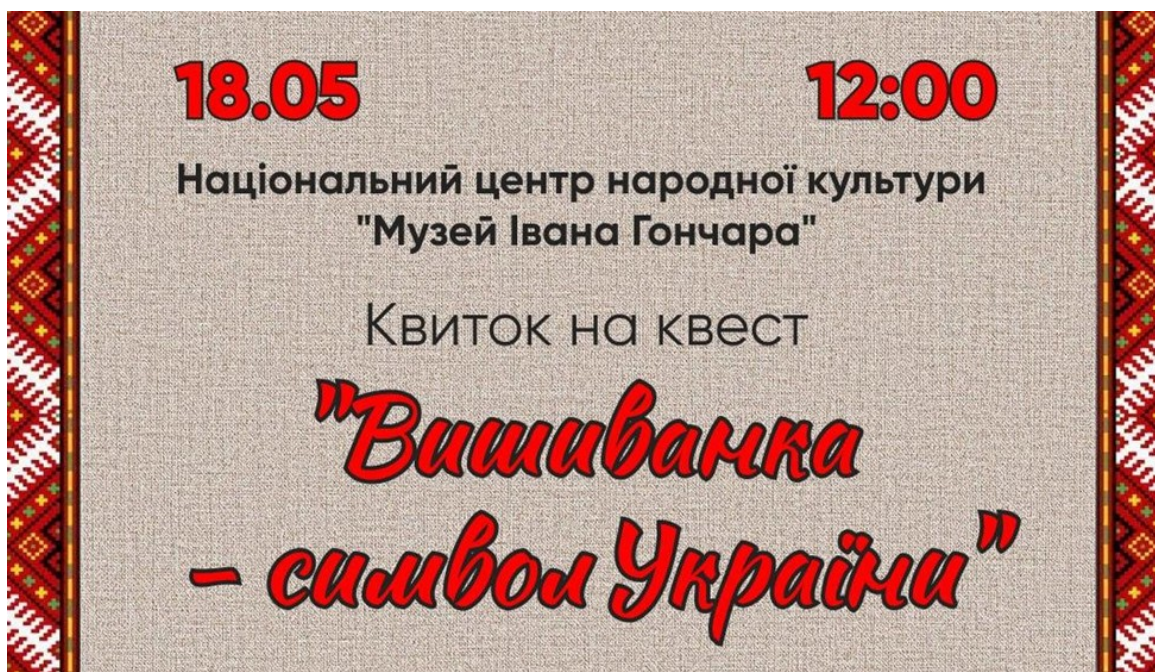
Запрошує на виставку

**КОЛОРИТ І ВИТОНЧЕНІСТЬ:
УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ОДЯГ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ**

Вхід вільний

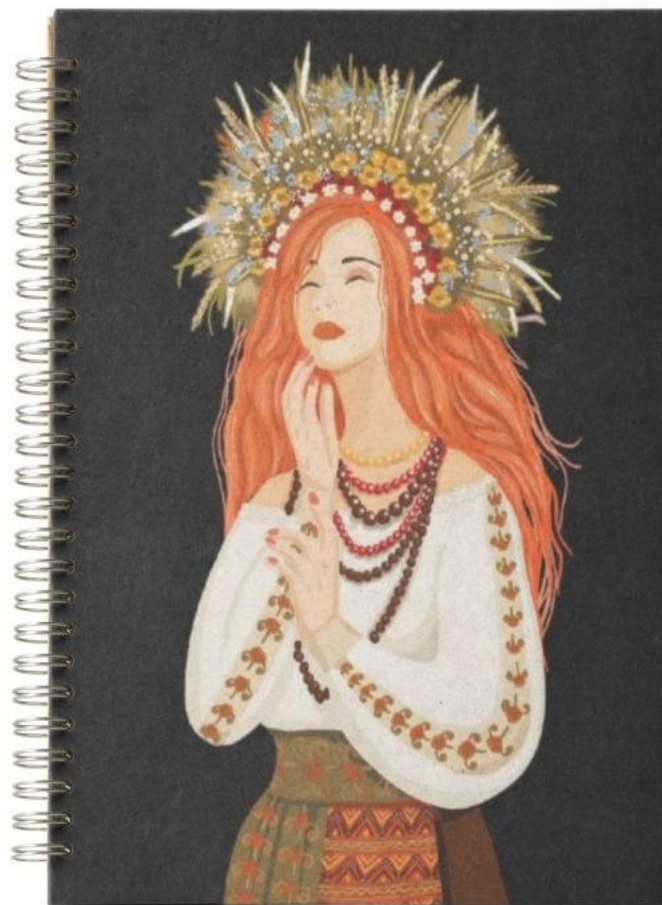

Додаток № Д

Додаток №Е

Планер

стікерпак «Ukrainian Folk Fashion»

